

Okul müdürlerinin uzaktan eğitim döneminde gerçekleştirdiği denetim faaliyetlerine ilişkin karşılaşılan sorunlar ve sürece ilişkin öneriler

Problems encountered in the supervision activities of school principals during the distance education period and suggestions regarding the process

Salih Paşa Memişoğlu¹ ve Fatih Mehmet Gülmez²

¹Prof. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Bolu, Türkiye, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8258-3822>

²Sorumlu Yazar, Öğretmen, MEB, Bolu, Türkiye, Email: fmgulmez14@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2053-2584>

Makale Bilgisi	Öz
Araştırma Makalesi Gönderilme: 23 Mart 2023 Düzeltilme: 19 Haziran 2023 Kabul: 20 Haziran 2023 Anahtar kelimeler: Uzaktan eğitim, Çevrimiçi denetim, ders denetimi, Covid-19, Eğitim bilişim ağı	<p>Bu çalışmada uzaktan eğitim döneminde, okul müdürlerinin denetim görevleri kapsamında gerçekleştirdikleri uygulama ve denetim sürecine ilişkin çeşitli durumları ortaya çıkarmak amacıyla nitel araştırma tekniği kullanılmıştır. Araştırma olgu bilim (fenomenoloji) desenine göre tasarlanmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemine göre oluşturulan, araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılında Bolu ili Yeniçağa ve Dörtdivan ilçelerinde görev yapan 12 okul müdürü oluşturmaktadır. Elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri ile çözümlenmiştir. Araştırma bulgularına göre; çevrimiçi ders denetimi, öğrencilerin derslere katılımının kontrol edilmesi ve öğretmen performansının değerlendirilmesi amaçlarıyla yapılmaktadır. Ders dışı etkinliklerin denetimi ise genellikle evrak üzerinden yapılmaktadır. Uzaktan eğitim döneminde gerçekleştirilen denetimin öğretmenler üzerinde olumsuz etkileri olabileceği, ancak doğru iletişim ve yaklaşımla bu etkilerin önüne geçilebileceği belirtilmektedir. Ayrıca çalışmada sürece ilişkin bazı öneriler de yer almaktadır.</p>
Article Info	Abstract
Research Article Received: 23 March 2023 Revised: 19 June 2023 Accepted: 20 June 2023 Keywords: Distance education, online supervision, Course supervision, covid-19, Education information network	<p>This research used a qualitative research technique to reveal various situations related to the implementation and supervision process carried out by school principals within the scope of their supervision duties during the distance education period. The research was designed according to the phenomenology pattern. Created according to the purposive sampling method. The research study group consists of 12 school principals working in Yeniçağa and Dörtdivan districts of Bolu province in the 2020-2021 academic year. The obtained data were analyzed by descriptive analysis and content analysis methods. According to the research findings, online course supervision. It was conducted to control students' class participation and evaluate teacher performance. Supervision of extracurricular activities was generally done on paper. The supervision carried out during the distance education period may have negative effects on teachers. However, it has been stated that these effects can be prevented with the right communication and approach. In addition, there are some suggestions regarding the process in the research.</p>

1. Giriş

2019 yılının Aralık ayında Çin'in Wuhan Eyaletinde ortaya çıkan Yeni Koronavirüs Hastalığı (Covid-19) kısa sürede küresel bir hal almıştır. Türkiye'de ilk vakanın görüldüğü 11 Mart 2020 tarihini sonrası insanlar arası

*Bu çalışma 19-20 Mart 2022 tarihinde gerçekleştirilen 12. Uluslararası Sosyal Beşeri ve Eğitim Bilimleri Kongresinde Okul Müdürlerinin Uzaktan Eğitim Döneminde Gerçekleştirdiği Denetim Faaliyetleri; Karşılaşılan Olumsuzluklar ve Sürece İlişkin Öneriler başlıklı sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

** Bu çalışmanın Etik Kurul Onayı, 29.04.2021 tarih ve 2021/04 toplantısında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan alınmıştır. Tüm sorumluluk yazarlara aittir.

Kaynak göster: Memişoğlu, S.P. & Gülmez, F.M. (2023). Okul müdürlerinin uzaktan eğitim döneminde gerçekleştirdiği denetim faaliyetlerine ilişkin karşılaşılan sorunlar ve sürece ilişkin öneriler. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 9 (2), 127-143. DOI: <https://doi.org/10.24289/ijsser.1269665>

etkileşimi azaltarak hastalığın yayılmasını engellemek amacıyla çeşitli tedbirler hayata geçirilmeye başlanmıştır. Bu tedbirler kapsamında 16 Mart 2020 tarihinde yüz yüze eğitime ara verilmiş iki haftalık ara tatilin ardından, 23 Mart tarihinden itibaren eğitim öğretim faaliyetlerine Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden uzaktan eğitim olarak devam edileceği açıklanmıştır (SETAV, 2020). İlerleyen dönemlerde EBA sisteminin yanı sıra kurulan televizyon kanalları ve diğer çevrimiçi araçları da uzaktan eğitim sistemi içerisine dahil edilmiştir.

Uzaktan eğitimin tarihine bakıldığında ilk olarak 1700'lü yıllarda mektup yoluyla ortaya çıktığı, sonraları ders materyallerinin posta ile öğrencilere gönderilmesi, teknolojik ilerlemeyle radyo- televizyon, nihayetinde internet ve bilgisayar aracılığıyla daha yaygın ve daha elverişli bir hale geldiği görülmektedir (Ergüney, 2015). Daha önceleri çok da önem atfedilmeyen uzaktan eğitim, Covid-19 salgınıyla birlikte önemini hatırlatmış, hastalığın hafif seyrettiği bazı dönemlerde yüz yüze ve uzaktan eğitimin birlikte gerçekleştirildiği hibrit bir eğitim modeli sürdürülürken, çoğu zaman ise uzaktan eğitim tek alternatif durumunda yer alarak uygulanmıştır.

2. Literatür

Eğitim- öğretim sürecinin uzaktan bir biçimde internet ve bilgisayarlar aracılığıyla dijital ortamlara aktarılması, sürecin yönetilmesi ihtiyacını ortadan kaldırmamış, aksine yeni beceri ve yöntemlerin kullanıldığı bir eğitim yönetimi sürecine evirmiştir. Birey ve toplumların ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulan eğitim sistemleri, ait olduğu toplumun gelişimini sağlayarak, toplumları ileriye taşıyıcı bir işleve sahiptir (Aslan, 2013). Bu işlevin hayata geçirildiği yerler ise okullardır. Toplumsal ve bireysel ölçekte istendik durumlara ulaşılabilmesi için okulların her şart ve koşulda amaçlarına uygun yönetilmesi gerekmektedir. Bunun için yapılması gereken mevcut durum ve imkanlar gözlemlenerek, eldeki madde ve insan kaynaklarının (Bursalıoğlu, 2019), en etkili ve verimli şekilde kullanılmalıdır (Balcı, 2002). Bunun yanında etkililik ve verimliliği artırmanın ve örgütü geleceğe taşımanın yolu örgütsel süreçlerin denetlenmesinden geçmektedir. Tüm örgütler için geçerli olduğu gibi okullar için de denetim hem örgütsel hem de yönetsel bir zorunluluktur (Aydın, 2013). Örgütün varlık nedenine uygun bir şekilde devamlılığını ve gelişimini amaçlayan bir yönetici, iş görenleri ve gerçekleştirilen etkinlikleri denetlemeli, gerekli uyarı, düzeltme ve geliştirmeleri yapmalıdır (Sarpkaya, 2012). İş görenleri örgütlemek, emir vermek, yönlendirip koordine etmek gibi denetlemek de yöneticilerin görevleri arasında yer almaktadır (Başaran, 1996). Taymaz (2015) yönetim süreçlerinde denetimi, örgütün amaçlarına ulaşmasında sadece sonucu değil süreçlerin her birinin ayrı ayrı incelenmesi gerektiren son ve diğerlerini tamamlayıcı bir süreç olarak tanımlarken; denetimin, yapılan çalışmaları kontrol etmek, sonuca ulaştırmak, daha verimli olması için iş görenlere tavsiyede bulunmak, rehberlik etmek gibi geniş bir hizmet alanına sahip olduğunu belirtmektedir.

Şüphesiz yukarıda belirtilen tanımlamalar eğitim örgütleri için de geçerlidir. Bunun yanında tüm örgütler gibi eğitim örgütlerinin de kendine özgü durum ve amaçları bulunmaktadır. Bu sebeple, tarihsel süreçte eğitim örgütlerinin sahip olduğu durum ve amaçları göz önünde bulunduran pek çok eğitim denetimi tanımı yapılmıştır. Wiles (1967) eğitim denetimini, öğretmenlere görevlerini daha iyi yapmaları için sunulan yardım olarak tanımlarken, Hicks (1960) eğitim denetiminin temel amacının öğrenmenin geliştirilmesi olduğunu ifade etmekte, ayrıca denetimi, ihtiyaç duyulan yer ve zamanda sağlanan, eğitimin her düzeyinde uygulanılabilecek mesleki yardım ve rehberlik olarak tanımlamaktadır (akt; Aydın, 2013). Sergiovanni ve Starratt (1993) da denetimin eğitim kurumlarının daha etkili öğrenme ortamlarına dönüştürülmesindeki rolüne dikkat çekmektedir. Okulun toplumsal ve bireysel düzeyde sosyal, kültürel ve ekonomik birçok işlevi olmasının yanı sıra temel amacı öğrenmeyi gerçekleştirmektir. Bu sebeple okuldaki etkinliklerin her biri doğrudan veya dolaylı olarak öğrenmeyi gerçekleştirmeye yöneliktir. Öğrenmeyi ve öğretmeyi etkileyen etkinliklerin tümünün değerlendirilmesi ve daha etkili bir öğretim ve öğrenme ortamı ile buna uygun koşulların hazırlanması denetim kapsamında yer almaktadır (Aydın, 2013).

Eğitim sisteminin amaçlarının okul düzeyinde etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için okul müdürünün görev ve sorumluluklarını dikkatle yerine getirmesi gerekmektedir. Bu kapsamda okul müdürlerinin, yetki ve sorumlulukları altındaki insan ve madde kaynaklarını sürekli denetlemeleri gerekmektedir (Ağaoğlu, 2014). Okul müdürü çağdaş anlamda örgütsel yarar getirmesi beklenen bir denetimde, amaç ve yöntemi var olan koşullar, saptanan problemlerin niteliği ve ortamın özelliklerine uygun olarak belirlerken; denetimi iş birliğine dayalı, güdüleyici hem çözümlenici hem de birleştirici bir anlayışla süreklilik gösterecek şekilde planlamalıdır. Denetim, öğrenmeyi daha etkili kılmak amacıyla okulun işleyişini, öğretme sürecini doğrudan etkileyecek biçimde düzenlemektir. Öğretimin denetimi, okulun öğretme- öğrenme süreçlerini sürdürmeyi ve iyileştirmeyi hedeflemelidir (Aydın, 2013).

Son yıllarda okul yöneticilerine biçilen rolün değişerek öğretim liderliğine doğru dönüşmesi, denetimin rehberlik ve geliştirme süreci olarak görülmesi, okul yöneticisinin denetleneceklerle aynı havayı paylaşıyor olması

ve bu durumun sunacağı katkılarla mevcut denetim sisteminde yaşanan sorunlar gibi nedenlerle öğretmenlerin okul müdürlerince denetlenmesine daha fazla önem atfedildiği görülmektedir (Yılmaz, 2009). Aydın (2013) yaşanan hızlı değişimler nedeniyle her meslekte olduğu gibi öğretmenlikte de sürekli yenilenmenin zorunluluğunu belirterek, bu yenilenme sürecinde öğretmenlerin yalnız bırakılmaması için denetiminin önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda okul müdürlerinin yapması gereken en önemli görevin eğitim lideri olması ve personelin değerlendirilerek (Dönmez, 2002) geliştirilmesi olduğu söylenebilir.

Okul müdürünün, okulda yürütülen eğitim öğretim süreçlerinin denetimine ilişkin görev yetki ve sorumlulukları, 2508 sayılı Tebliğler Dergisinde şu şekilde ifade edilmektedir.

Milli Eğitim Temel Kanunu'nda belirlenen temel ilke ve amaçların yanında okulun özel amaçlarını gerçekleştirebilmek için çalışma planlarını yapar, uygular ve denetler.

Okuldaki eğitim-öğretim ve yönetimin bir disiplin içerisinde yürütülmesini sağlar.

Yıllık, ünite ve günlük planların eğitim programlarına göre hazırlanmasında ve diğer çalışmalarda öğretmenlere rehberlik eder, öğretmenlerin çalışmalarını denetler.

Öğretmenlerden ders yılı başında yıllık plan alır, planları tasdik eder, uygulamayı uygulandığını denetler.

Öğretmenlerin meslekleri ile ilgili alanlarda yetişmelerini teşvik eder ve bu konuda gerekli tedbirleri alır. Ders yılının çeşitli zamanlarında öğretmenlerin derslerini ve diğer faaliyetlerini yakından izler.

Personelin performansını sürekli gözetip değerlendirerek, verim düşüklüğü varsa bunun sebeplerini araştırır, personelin yeteneklerini göz önünde bulundurarak istihdam eder, onlara rehberlik eder, iş başında yetişmelerini sağlar, daha üst kademeye hazırlanmalarına yardımcı olur.

Öğretmenlerin laboratuvar, kütüphane ve spor salonları gibi sosyal tesisleri kullanmalarını izler.

Okulda sağlıklı bir eğitim ortamı oluşturmak amacıyla öğretmenler kuruluna başkanlık eder. Sınıf, zümre vb. öğretmenler kurullarının çalışmalarını izler (MEB, 2000).

Alanyazın tarandığında okul müdürlerinin denetim görevleriyle ilgili birçok araştırma yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmalardan ders denetimine ilişkin eksik ve sorunlara odaklanan araştırmalarda; okul müdürlerinin öğretmenlerin denetimleriyle ilgili; iş yoğunluğu, iletişim, denetim kriterleri ve yaş gibi konularda sorunlar yaşadıklarını (Kurt, 2009); katılımcı öğretmenlerin büyük çoğunluğunun akademik gereklilik ve liyakat sahibi kişilerle yapılması koşuluyla denetim amacıyla gözlemlenmeyi uygun ve gerekli bulduğu ancak öğretmenlerin yaklaşık üçte birlik kısmı denetleyici liyakatsizliği, denetimin baskı unsuru olarak kullanılması, sınıf ortamının gizliliğini ihlal etmesi, denetlemeye ihtiyacın olmaması, denetlemenin öğretmene güvensizlik göstergesi olarak görülmesi gibi sebeplerle ders denetimi kapsamında gözlemlenmenin uygun olmadığı (Arslantaş vd., 2020); okul yöneticilerinin denetim uygulamalarında öğrenci davranışlarını gözleme, ders içeriğini gözleme ve öğretmen-öğrenci ilişkilerini gözleme” amaçları güttükleri, ders denetim sürecinde ise öğretmenlerin heyecan hissetmesi, süre yetersizliği ve öğretmenlerin özeleştirici eksikliği gibi sorunların ortaya çıktığı (Altunay, 2020) okul müdürlerinin sadece kanunları uygulayarak denetim yaptıkları, kişisel olarak katkıda bulunmak istemedikleri, ayrıca denetimlerde öğretmenlerle aralarında yanlış anlaşılmalara önlemek için çekimser kaldıkları (Ağaoğlu ve Selim, 2020) sonuçlarına ulaşıldığı görülmektedir.

Okul müdürleri tarafından gerçekleştirilen ders denetimlerinin uygulanmasına yönelik önerilere odaklanan araştırmalarda ise; okul yöneticilerinin denetim konusunda eğitim almaları gerekliliği (Yılmaz, 2009); okul müdürlerinin denetim görevlerine ilişkin, performans dayalı bir değerlendirme ve denetim modeline geçilmesi (Balcar ve Şahin, 2011); öğretmenlerin denetlenmek için okul müdürlerinin denetimine soğuk bakmadıkları ve açık oldukları (Aslanargun ve Göksoy, 2013); okul yöneticilerinin öğretmenlerin denetiminde kullandıkları ilke ve yöntemlerden ve ayrıca bu değerlendirmeyi yapabilecek yetkinlikten uzak oldukları, okul yöneticilerinin genel anlamda öğretmenleri denetleme yetkisinin müfettişlerden alınarak tümüyle kendilerine bırakılmasından memnun olmakla birlikte ilerisi için bunun olumsuz etkilerinin çok daha fazla olacağı kaygısı taşıdıkları (Birel ve Erçek, 2019); okul müdürlerinin, denetleme ve rehberlik konularında tüm süreçlerde ihtiyaç duyacakları bilgi ve becerileri kazandırmaya yönelik, süreklilik temelinde, teorik ve uygulamalı eğitimlerle desteklenmelerinin gerekliliklerinin (Sabancı ve Akçan, 2019) ifade edildiği görülmektedir.

Ülkemizde daha önceleri okul müdürlerinin yanında ilköğretim ve bakanlık müfettişlerince gerçekleştirilen ders denetim görevi ve sorumluluğu, 2014 yılında MEB Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı ve Maarif Müfettişleri Başkanlığı Yönetmeliğinde yapılan değişikliklerle müfettişlerden alınarak okul müdürlerine verilmiştir (MEB, 2014). 2022 yılına gelindiğinde yapılan yönetmelik değişikliğiyle birlikte 2014 öncesine dönülmüş ve müfettişlerin ders denetimi görevleri geri getirilmiştir (MEB, 2022). Araştırmanın uygulandığı dönemde yürürlükte olan

mevzuat göz önünde bulundurulduğunda, ders denetimi görev ve sorumluluğu dahil, okul müdürlerinin okul örgütlerinin denetiminde en önemli rolü oynadığı söylenebilir. Bunun yanında okul müdürlerinin denetim görevlerinde son yıllarda yaşanan kapsam değişiklikleri ve önem artışı, 2020 yılı başlarından itibaren eğitim- öğretim süreçlerini farklılaştıran Covid-19 salgınıyla birlikte başka bir boyuta taşınmıştır. Salgın döneminde okulun eğitim ve öğretim işlevi, uzaktan eğitim şeklinde dijital araçlar vasıtasıyla gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

Eğitim öğretimin uygulanma biçimindeki bu beklenmedik değişiklik, okul yöneticilerinin de görevlerini yapmalarında farklılıklara neden olmuş, okul yöneticilerinin yeni sürece uyum sağlayarak mevcut şartlara göre rollerini yerine getirmeleri ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Araştırma salgın nedeniyle tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de uzaktan eğitime geçildiği süreçte, okul müdürlerinin denetim görevleri kapsamında gerçekleştirdikleri faaliyetleri, karşılaşılan sorunları, sürece ilişkin önerileri ile denetim perspektifinden okul müdürlerinin salgın sürecine ilişkin deneyim ve algılarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Günümüzde uzaktan eğitim, sağladığı avantajlarla birlikte sadece olağanüstü süreçlerde tercih edilen bir yöntem değil, olağan dönemde de devam edecek bir görüntü sergilemektedir. Bu anlamda araştırmanın ilgili alanyazının yanı sıra uzaktan eğitim süreçlerinin denetimine ilişkin politika yapıcı ve uygulayıcılara katkı sunması beklenmektedir.

3. Yöntem

Bu çalışmanın Etik Kurul Onayı, 29.04.2021 tarih ve 2021/04 toplantısında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan alınmıştır.

Bu çalışmada uzaktan eğitim döneminde, okul müdürlerinin denetim görevleri kapsamında gerçekleştirdikleri uygulama ve denetim sürecine ilişkin çeşitli durumları ortaya çıkarmak amacıyla nitel araştırma tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda kişilerin kendi özgün deneyimleri sonucunda ortaya çıkan anlamların sistematik olarak ortaya konulması (Ekiz, 2003), algı ve olayların doğal ortamlarında sistematik bir şekilde incelenmesi amaçlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırma olgu bilim (fenomenoloji) desenine göre tasarlanmıştır. Olgu bilim (fenomenoloji) deseninde, katılımcıların sahip oldukları algı ve deneyimlerine odaklanılırken (Ersoy ve Saban, 2016), farkında olunan ama derinlemesine bir kavrayışa sahip olunmayan olgu ve durumların ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

3.1. Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılında Bolu ili Yeniçağa ve Dörtdivan ilçelerinde görev yapan 12 okul müdürü oluşturmaktadır. Araştırma grubu amaçlı örnekleme yöntemine uygun olarak oluşturulmuştur. Bu örnekleme yöntemi, probleme ilişkin zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen kişi ve durumların derinlemesine bir şekilde ele alınmasına imkân sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Katılımcı okul müdürlerine ilişkin demografik özelliklerin dağılımı tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özelliklerinin dağılımı

Değişkenler (n=12)		n	%
Cinsiyet	Kadın	1	8,3
	Erkek	11	91,7
Kademe	Anaokulu	1	8,3
	İlkokul	3	25
	Ortaokul	4	33,3
	Lise	4	33,3
Müdürlük Kıdemi	1-5 yıl	4	33,3
	6-10 yıl	7	58,3
	10-20 yıl	1	8,3

Tablo 1'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan okul müdürlerinin 11'i erkeklerden oluşurken 1'i kadındır. Okul müdürlerinin görev yaptıkları okul kademesine göre dağılımına bakıldığında 1 anaokulu, 3 ilkokul, 4 ortaokul ve 4 lise kademesinde görev yapan okul müdürü bulunmaktadır. Katılımcıların okul müdürlüğünde geçen süreleri 4'ü için 1-5 yıl, 7'si için 6-10 yıl ve 1'i için ise 10-20 yıldır.

3.2. Veri toplama aracı

Bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Ne tam yapılandırılmış görüşmeler kadar katı, ne de yapılandırılmamış görüşmeler kadar esnek olan bu yöntem ifade edilen iki uç arasında yer almaktadır (Karasar, 1995). Yöntemin araştırmacıya sağladığı esneklik sebebiyle bu yöntem

tercih edilmiştir. Görüşme formunda yer alan sorular oluşturulmadan önce ilgili alan yazın taranarak, formda yer alması planlanan maddeler tespit edilmiştir. Ardından ilgili maddeler geçerlilik ve güvenilirliği sağlamaya yönelik, alanın uzmanları ve okul yöneticilerinin görüşlerine sunulmuştur. Uzman görüşleri ve gerçekleştirilen ön uygulama sonucunda görüşme formuna son hali verilmiştir.

Sorular;

1. Uzaktan eğitim sürecinde denetim görevinizi yerine getirebilmek için teknoloji kullanma yeterliliğinizin hangi seviyede olduğunu düşünüyorsunuz?
  - a-) çok iyi b-) iyi c-) orta d-) kötü e-) çok kötü
2. Uzaktan eğitim öncesi dönemlerde ve uzaktan eğitim döneminde hangi sıklıkla ders denetimi gerçekleştirdiniz?
3. Çevrimiçi derslere katılarak ders denetimi yapıyor musunuz? Yapıyorsanız ders denetimi gerçekleştirme amacınız ve denetimin kapsamı hakkında bilgi verebilir misiniz?
4. Çevrimiçi ders denetimi dışında eğitim öğretim süreçlerine ilişkin ne gibi denetim faaliyetleri gerçekleştiriyorsunuz?
5. Uzaktan eğitime geçilmesi denetim görevinizi yerine getirmenizde zorluklara neden oldu mu? Olduysa bu zorluklar nelerdir?
6. Uzaktan eğitim sürecinde ders denetimi gerçekleştirmenin muhataplar (öğretmen, öğrenci) üzerinde ne gibi etkileri olacağını düşünüyorsunuz?
7. Uzaktan eğitim sürecinde etkili denetim için önerileriniz var mıdır? Varsa nelerdir?

3.3. Verilerin toplanması ve analizi

Veriler, okul müdürlerinin uygun oldukları yer ve zamanda gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerde, salgın koşullarına azami şekilde özen gösterilerek elde edilmiştir. Görüşme, veri kaybının önlenmesi amacıyla, görüşmecilerin izinleri alınarak ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır. Görüşme sırasında görüşmecilerin rahat cevap verebilecekleri bir hava oluşmasına özen gösterilmiştir. Bu doğrultuda araştırma ve gözetilecek etik ilkeler hakkında ayrıntılı bilgi verilmiş, görüşmeci rahatlatıldıktan sonra görüşmeye geçilmiştir.

Görüşme esnasında görüşme formuna alınan notlar ve ses kaydının deşifre edilerek yazıya dökülmesi sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri ile çözümlenmiştir. Betimsel analiz, görüşülen kişilerin görüşlerini çarpıcı bir şekilde ortaya koymak amacıyla doğrudan alıntılara çokça yer verildiği ve verilerin neden sonuç ilişkisi içerisinde değerlendirilerek sonuca ulaşılan analiz tekniğidir. İçerik analizi ise, birbirine benzeyen verilerin bir araya getirilip, temalara ulaşmaya çalışılan ve verilerin okuyucuların anlayabileceği şekilde organize edilerek yorumlanması tekniğidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmada verilerin çözümlenmesi sonucunda benzerlik ve farklılık gösteren yorumlardan yola çıkılarak, kavramsal çerçeveye uygun olarak belirlenen kod, kategori ve temalara ulaşılmıştır. Ayrıca kavramların sıklıklarından yola çıkılarak veriler sayısallaştırılmıştır. Araştırmamızda, bulguların desteklenmesi amacıyla katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Katılımcı kimliklerinin gizliliklerinin sağlanması amacıyla okul müdürleri K1, K2, ... K12 şeklinde kodlanmıştır.

4. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde okul müdürlerinden elde edilen bulgular tablolar halinde sunulup açıklanmıştır. İlk kısımda katılımcıların uzaktan eğitimi denetlemek için teknolojik yeterlilik seviyelerine ilişkin algıları ve normal dönem ile uzaktan eğitim döneminde gerçekleştirilen ders denetimlerinin sıklıklarına ait bilgiler tablolar halinde verilerek açıklanmıştır. Ardından elde edilen kod ve kategorilerin benzerlik ve farklılıklarına göre gruplanmasıyla 4 adet tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar; çevrimiçi ders denetimi, çevrimiçi ders dışındaki eğitim- öğretim faaliyetlerinin denetimi, uzaktan eğitimin denetimde yaşanan zorluklar ve çevrimiçi derslerin denetlenmemesi nedenleri ile son olarak uzaktan eğitimin denetiminin öğretmen ve öğrenciler üzerine etkileri ile sürece ilişkin öneriler başlıkları altında tablolar eşliğinde ifade edilmiştir.

Okul müdürlerinin uzaktan eğitimi denetlemek için kendinizi teknolojik yeterliliğinizin hangi seviyede olduğunu düşünüyorsunuz sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin bilgiler tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Uzaktan eğitimi denetlemek için kendinizi teknolojik yeterliliğinizin hangi seviyede olduğunu düşünüyorsunuz?

Yeterlilik Durumu	Katılımcılar	n	%
Çok iyi	K2, K10,	2	12,5
İyi	K1, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K11	8	75
Orta	K3, K12	2	12,5
Kötü		0	0
Çok kötü		0	0

Tablo 2’de görüldüğü üzere okul müdürlerinin %75’i kendilerini uzaktan eğitimi denetlemek için teknolojik olarak iyi derecede yeterli görürken, %12,5’i çok iyi ve %12,5’i de orta derecede yeterli görmektedir. Katılımcı müdürlerin uzaktan eğitim öncesi normal dönemde ve uzaktan eğitim döneminde gerçekleştirdikleri ders denetimi sayılarına ilişkin bilgiler tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Ders denetimi sayısı

Kategori	Kod	Katılımcılar	n
Normal dönem ders denetimi sayısı	Dönemde bir kere	K3, K4, K5, K6, K8, K10, K11	7
	Yılda bir kere	K2, K7	2
	Dönemde iki kere	K1, K9	2
	Dönemde üç kere	K12	1
Çevrimiçi ders denetimi sayısı	Çevrimiçi ders denetimi yapmıyorum	K2, K3, K9, K12	4
	Ayda bir kere	K1, K5, K11	3
	Döneme bir kere	K4, K8	2
	Dönemde iki kere	K6, K7	2
	Yılda bir kere	K10	1

Tablo 3’te görüldüğü üzere katılımcı okul müdürlerinin tamamı uzaktan eğitim dönemi öncesi normal dönemde çeşitli sıklıklarda ders denetimi gerçekleştirirken, uzaktan eğitim dönemiyle birlikte 4’te 1’i çevrimiçi ders denetimi gerçekleştirmemiştir. 5 okul müdürü uzaktan eğitim döneminde ders denetimim sayısını artırırken (K1, K5, K6, K7, K11), 2 okul müdürü önceki dönemle aynı sayıda (K4, K8) ve çevrimiçi ders denetimi yapmayanlarla birlikte 5 okul müdürü de öncesine nazaran daha az sayıda (K2, K3, K9, K10, K12) ders denetimi gerçekleştirmiştir. Ders denetimi gerçekleştirmeyen okul müdürleri çevrimiçi ders denetimi yapmalarına gerekçe olarak uzaktan eğitimde çevrimiçi derslere katılarak ders denetimi gerçekleştirmenin fayda getirmeyeceği hatta olumsuz etkilere de neden olabileceğini endişesini ifade etmişlerdir. Konuya ilişkin katılımcı görüşleri şöyledir:

K2: “Salgın döneminin psikolojik olarak zor geçmesi ve bu dönemde öğretmenlerin derslere motive olmalarının zorlaşması nedeniyle, bir de bunların üzerine öğretimde denetlenme endişesi oluşturmamak için çevrimiçi ders denetimi gerçekleştirmedim.”

K5: “Uzaktan eğitim yeni bir uygulama olması ve birçok aksaklık barındırması nedeniyle daha yakından takip edilmeli. Bu sebeple bende eskisine göre daha fazla ders denetimi gerçekleştirmeye çalışıyorum.”

K12: “Haberleşme gruplarından derslerin yapılıp yapılmadığını takip ediyorum, ayrıca derslere ilişkin takip formu talep ediyor ancak öğretmeni olumsuz etkilemesin diye derslere katılmıyorum.”

Araştırmada elde edilen cevaplar neticesinde ulaşılan kod, kategori, tema ve katılımcı görüşleri aşağıda tema başlıkları altında sunulmuştur.

4.1. Çevrimiçi ders denetimi

Araştırmada ulaşılan ilk tema olan “Çevrimiçi Ders Denetimi” teması altında uzaktan eğitim döneminde çevrimiçi ders denetimi gerçekleştiren okul müdürlerinin; çevrimiçi ders denetimini gerçekleştirme amaçları, denetim öncesi, denetim sırası ve denetim sonrası yapıları uygulamalar ile ders denetimi esnasında dikkat edilen unsurlara ilişkin bilgiler yer almaktadır. Temaya ilişkin bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4’te göre çevrimiçi ders denetiminin amaçlarında “öğrencilerin derse devamlılığını denetlemek (n=7), öğretmenin ders performansını değerlendirmek (n=3); çevrimiçi ders denetimi öncesi yapılanlarda sene basında ders denetimi yapılacağına ilişkin bilgilendirme (n=3), katılacakları dersten hemen önce öğretmeni bilgilendirmek

(n=2); çevrimiçi ders denetimi esnasında yapılanlarda gözlem formu (ölçek) kullanmak (n=4); çevrimiçi ders denetimi esnasında dikkat edilen unsurlarda öğretmenin öğrencileri sürece dahil etmesi (derse katılım) (n=6), kullandığı dijital araçlar (sunum, resim, animasyon vb.) (n=5) ve çevrimiçi ders denetimi sonrasında yapılanlarda sohbet arasında derse ilişkin izlenim paylaşımı (n=5) kodları okul müdürleri tarafından en çok yinelenen kodlardır. Belirtilen bölüme yönelik katılımcı görüşlerinin bazıları şöyledir:

K1: “ders denetiminde hem öğrencilerin derse katılım durumlarını hem de öğretmenlerin performansları gözlemek bunun sonucunda da varsa eksikliklerin giderilmesine katkı sunmayı amaçlıyorum. Öğretmenlerimize ders denetimi yapmadan önce müsait oldukları dersi soruyorum. Denetim zamanını bu doğrultuda belirliyorum... Katıldığım derslerde gözlemci olarak süreci izliyorum... Bakanlığın yayımladığı ders gözlem formlarını da kullanarak notlarımı alıyorum. Bunun yanında uzaktan eğitime özgü durumları da gözlemlemeye çalışıyorum. Mesela öğretmen animasyon, görsel, slayt vb. kullanıyor mu? Sürekli kendisi mi anlatıyor, çocuklara söz veriyor mu? Derslerde motivasyonu nasıl bunları gözlemliyorum. Eğer aksaklık tespit ettiysem bu konuları öğretmenimizin müsait olduğu bir zamanda nazik bir üslupla onunla paylaşıyorum... Genelde de konuştuğumuz sorunlar sonraları gideriliyor. Bunu da gözlemliyorum.”

K6: “sene başı toplantımızda öğretmenlerimize, zaman zaman çevrimiçi derslerine misafir olabileceğimi belirtmiştim. Kısa bir süre öğrencilerin derse devam durumları nasıl gözlemleyip çıkıyorum. Dersin o anki durumuna göre bazen öğrencilerle de konuşup, onları isteklendirmeye çalışıyorum. Derse ilişkin İzlenimlerimi de öğretmenlerimizin haftalık okula geldiği günlerde sohbet arasında ifade ediyorum”

K7: “çevrimiçi derslere katılmamdaki temel sebep öğrencilerin internet tablet gibi araç gereç eksiklikleri var mı görmek.”

K8:” Çevrimiçi ders denetiminde de normal döneme benzer şekilde öğretmenin derste kullandığı araç gereç, bunları kullanım becerisi, öğrenciyi derse katma başarısı gibi durumları gözlemliyorum.”

K11: “İlk dönem katıldığım derslerde, dijital araçların kullanımına yönelik bazı genel sorunlar tespit ettim ve toplantıda görüşerek giderilmesini sağladık.”

Tablo 4. Uzaktan eğitim dönemindeki çevrimiçi ders denetimine ilişkin bulgular

Kategori	Kod	Katılımcılar	n
Yapılan çevrimiçi ders denetiminin amacı	Öğrencilerin derse devamlılığını denetlemek	K1, K4, K5, K6, K7, K8, K11	7
	Uzaktan eğitim süreci hakkında fikir edinmek	K7, K10, K11	3
	Öğretmenin ders performansını değerlendirmek	K1, K5, K8	3
	Bağlantı vb. altyapıya ilişkin durumları gözlemek	K5, K11	2
Çevrimiçi ders denetimi öncesi yapılanlar	Sene başında derslere katılacağına ilişkin bilgilendirme	K5, K6, K7	3
	Dersten hemen önce öğretmeni bilgilendirmek	K4, K11	2
	Öğretmenin müsait olduğu saat bilgisi istemek	K1	1
Çevrimiçi ders denetimi esnasında yapılanlar	Gözlem formu (ölçek) kullanmak	K1, K7, K8, K11	4
	Misafir olarak zaman zaman aktif katılım	K6, K10	2
Çevrimiçi ders denetimi esnasında dikkat edilen unsurlar	Öğretmenin öğrencileri sürece dahil etmesi (derse katılım)	K1, K4, K6, K7, K8, K11	6
	Kullandığı dijital araçlar (sunum, resim, animasyon vb.)	K1, K4, K5, K8, K11	5
	Öğrenci- öğretmen iletişimi	K5, K7	2
	Öğretmenin derse hakimiyeti	K10	1
	Öğretmenin derse hazırlık yapma durumu	K11	1
	Öğretmenin motivasyonu	K1	1
Çevrimiçi ders denetimi sonrasında yapılanlar	Sohbet arasında derse ilişkin izlenim paylaşımı	K4, K5, K6, K7, K10	5
	Gözlem formu üzerinden değerlendirme ve bilgilendirme	K1, K8	2
	Birlikte planlı bir değerlendirme	K1, K11	2
	Sonraki dönemlerde aksaklığın giderilme durumunun takibi	K1, K11	2
	Sorun genelse toplantı yaparak	K11	1
	Motivasyon artırıcı konuşma	K10	1

4.2. Çevrimiçi ders dışındaki eğitim- öğretim faaliyetlerinin denetimi

Bu tema altında uzaktan eğitim dönemindeki çevrimiçi ders dışındaki eğitim- öğretim faaliyetlerinin denetimine yönelik, okul müdürlerine gerçekleştirilen uygulamalara yer verilmiştir. Elde edilen kategorilere, kodlara ve katılımcılara ilişkin bilgiler tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5. Uzaktan eğitim dönemindeki çevrimiçi ders dışındaki eğitim- öğretim faaliyetlerinin denetimine yönelik gerçekleştirilen uygulamalar

Kategori	Kod	Katılımcılar	n
Derse devam, başlama-bitiş saatlerine riayet durumlarının denetimi	EBA raporlardan	K1, K2, K3, K4, K6, K7, K8, K9, K11	9
	Yoklama defteri üzerinden	K1, K3, K4, K8, K10, K11	6
	Ders takip formu üzerinden	K2, K12	2
	Haberleşme programlarındaki duyurulardan	K5, K12	2
	Habersiz derse katılmak	K1,	1
Yıllık plana uygunluk ve kazanımların elde edilmesinin denetimi uygulamaları	Öğretmenlerle yapılan planlı olmayan görüşmeler	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9	7
	Kazanım değerlendirme ve deneme sınav sonuçları	K1, K4, K6, K7, K8, K11	6
	Sınıf defteri- yıllık plan kazanım karşılaştırması	K2, K4, K5, K6, K10	5
	EBA sistemindeki kazanım test istatistikleri	K1, K2, K6	3
	Planlı değerlendirme toplantıları	K1, K4, K11	3
	Planlı olmayan veli görüşmelerindeki izlenim	K11	1
	Veli- ve öğrencilere yönelik anket	K1	1
Ders dışı sosyal vb. Etkinlik, rehberlik faaliyetleri, kurul komisyon işleyişlerine yönelik denetim faaliyetleri		K1, K2, K4, K5, K6, K7, K9, K10, K11, K12	0
	ŞÖK, Zümre, Kurul ve Veli toplantı tutanakları	K12	
	Veli toplantılarına katılarak	K4, K6, K11, K12	4
	Öğretmenlerle toplantı dışı görüşmeler	K2, K12	2
	Veli toplantılarına ait görsel	K1, K12	2
	Ders dışı etkinliklere ilişkin görsel isteyerek	K10, K12	2
	Değerlendirme toplantıları	K2	1
	Sosyal etkinliklerde katılımcı olarak yer almak	K1	1
	Velilerle yapılan plansız görüşmeler	K3	1

Tablo 5’e göre kategoriler arasında derse devam, başlama-bitiş saatlerine riayet durumlarının denetiminde EBA raporlardan verilerin takibi (n=9), yoklama defteri (n=6); yıllık plana uygunluk ve kazanımların elde edilmesinin denetimi uygulamalarında öğretmenlerin yapılan planlı olmayan görüşmeler (n=7), kazanım değerlendirme ve deneme sınav sonuçları (n=6), sınıf defteri- yıllık plan kazanım karşılaştırması (n=5), EBA sistemindeki kazanım testlerine ilişkin istatistiksel veriler (n=3) ve ders dışı sosyal vb. Etkinlik, rehberlik faaliyetleri, kurul komisyonların işleyişlerine yönelik denetim faaliyetlerinde ŞÖK, zümre, kurul ve veli toplantı tutanakları (n=10) ile 3 ve üstü sıklık gösteren kodlar arasında en çok yinelenen kodlardır. Konuya ilişkin katılımcı görüşleri ise şöyledir:

K1: “EBA sisteminden ödevlendirmeler yapılırca, öğrencilerin kazanım kavrama durumlarına yönelik istatistikleri görebiliyoruz. Böylelikle derslerin verimli olup olmadığını da takip edebiliyoruz. Bu süreçte okulumuzda uyguladığımız etkinliklere katılarak sürecin içerisinde değerlendirme yapmış oluyoruz.”

K1: “Biz bu süreçte belirli periyotlarla veli ve öğrenci memnuniyet anketleri gerçekleştirdik. bu uygulama velilerden beğeni aldı.”

K2: “Bu dönemde öğretmenlerimizle sık sık yüz yüze ve online değerlendirme toplantıları yaptık. Nereler düzeltilebilir sürekli konuştuk...EBA raporlardan yararlandık. Buradaki katılım oranlarına göre öğrencilerin isteklendirilmesine yönelik sembolik ödüller verdik”

K4: “Özellikle 8. Sınıflar için düzenli denemeler yaptık böylece kazanımların gerçekleşme durumlarını izlemiş olduk. EBA raporlar ve yoklama listelerinden ders katılımlarını takip ettik. Uzaktan ve yüz yüze veli toplantılarına bende katıldım.”

K5: “İdare olarak sınıf gruplarında yer alıyoruz. Buradan yapılan dersin başlama duyurularını takip ediyoruz.”

K6: "Canlı derslere katılıyorum... Öğrencilerin katılım durumları, bölgemizin kendine özgü durumları varsa bu konularda öğretmenlere yardımcı olmaya çalışıyorum."

K10: "EBA raporlar uygulamasını kullanıyorduk ancak uygulama kapatıldı. Aktif olması uzaktan eğitimin işlerliğini görme açısından çok fayda sağlayabilir."

K12: "Öğretmenlerimizin belirli periyotlarda doldurdıkları, öğrencilerin devam durumları ve derste yapılan etkinlikler gibi konuların yer aldığı ders takip formlarımız var. Haberleşme programlarından yapılan duyuru paylaşımlarda süreci izlememizde fayda sağlıyor. Ders dışı etkinliklerin video görüntüleri ya da resimlerini talep ediyoruz. Böylelikle etkinliklerin yapılışı hakkında bilgi edinmiş oluyoruz."

4.3. Uzaktan eğitimin denetimde yaşanan zorluklar ve çevrimiçi derslerin denetlenmeme nedenleri

Tema altında uzaktan eğitim döneminde eğitim-öğretimin denetiminde karşılaşılan zorluklar ile çevrimiçi ders denetimi gerçekleştirilmeyen okul müdürlerinin ders denetimi gerçekleştirilmeme nedenlerine ilişkin kod ve kategorilere ait bilgiler tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Uzaktan eğitimin denetimde yaşanan zorluklar ve denetlenmeme nedenleri

Kategori	Kod	Katılımcılar	n
Karşılaşılan denetim zorlukları	Öğretmeni olumsuz etkilemesi	K1, K3, K4	3
	Ortam birlikteliği olmaması	K2, K10, K11	3
	Sınıf ortamının bütüncüllüğünden yoksunluk	K5, K7	2
	İletişim eksikliği	K7, K8	2
	Süreçte denetimin anlamsız kalması	K2, K7	2
	Sistemin denetime kapalı olması	K2, K3	2
	Altyapı eksikliği	K6	1
	Herhangi bir zorluğa nedene olmuyor	K5	1
Çevrim içi ders denetimi yapmayanların nedenleri	Ulaşılabilir olması kolaylık sağlıyor	K5	1
	Öğretmenin motivasyonunun düşürebileceği endişesi	K2, K3, K9, K12	4
	Ders veriminin düşürebileceği endişesi	K2, K12	2
	Mevcut kadronun buna uygun olmaması	K3	1
	Amirlerce öyle bir uygulamanın istenmemesi	K3	1

Tablo 6'da uzaktan eğitim döneminde okul müdürlerinin denetime ilişkin karşılaştıkları olumsuzluklara yer verilmiştir. Karşılaşılan denetim zorlukları kategorisinde öğretmeni olumsuz etkilemesi (n=3), ortam birlikteliği olmaması (n=3), sistemin denetime kapalı olması (n=2), sınıf ortamının bütüncüllüğünden yoksun olması (n=2), iletişim eksikliği (n=2), devam zorunluluğu, ölçme değerlendirme olmadığı için denetimin anlamsız kalması (n=2) en çok tekrar eden kodlardır. Çevrimiçi ders denetimi yapmayan okul müdürlerinin nedenlerinde öğretmenin motivasyonunun düşürebileceği endişesi (n=4), dersin veriminin düşürebileceği endişesi (n=2) kodları en çok yinelenen kod durumundadır.

K1: "Uzaktan eğitimin öğretmenler için yeni bir deneyim olması denetimi de zorlaştırıyor. Özellikle ilk dönemler öğretmenler oldukça fazla tedirgin oluyorlardı."

K2: "Uzaktan eğitimde devam zorunluluğu olmaması, ölçme değerlendirme yapılmaması ve belirsizlik sebebiyle eğitimin planlana birliğinin ortadan kalması denetimi de anlamsız hale getirmiştir. Buradan yola çıkarak uzaktan eğitim sürecinden, eğitime yönelik faaliyetler arasında en çok denetim etkilendi diyebiliriz."

K2: "Uzaktan denetim eksik olacağını düşünüp, öğretilerde de oluşacak motivasyon kaybı hesaba katıldığında, denetim yerine öğretmeni motive etmenin önemli olduğunu düşünerek, ders denetimi gerçekleştirmedik."

K3: "Ders denetiminin, mevcut kadro göz önüne alındığında, öğretmenin motivasyonunu düşüreceğini düşündük. Karşılıklı güvene dayalı bir yaklaşımla daha çok öğretmenlerimizi motive etmeye yönelik faaliyetlerde bulunduk... Süreci de dışarıdan izledik."

K5: "Ben öğretmenlerde olumsuz etkiye neden olacağını düşünmüyorum. Sonuçta eğitimin izlenip, varsa sorunların giderilmesi lazım... Teknolojik imkanların denetimi kolaylaştıran yönleri de var"

K7: "Canlı dersler sınıf ortamı gibi olmuyor. Canlı derste bakanlık kameraları açmaya zorlayamazsınız dedi. Öğrenci ekran karşısında mı? Onu bile anlamak zor."

K10: "Uzaktan eğitime geçilmesiyle sürece hâkim olmak zorlaştı. Derslerin EBA sistemi dışında yapılmasıyla, okul idareleri biraz dışarıda kalmış oldu."

4.4. Uzaktan eğitimin denetiminin öğretmen ve öğrenciler üzerine etkileri ile sürece ilişkin öneriler

Bu bölümde uzaktan eğitim döneminde okul müdürlerince gerçekleştirilen denetim faaliyetlerinin, öğretmen ve öğrencilerde ne gibi etkilerinin olacağına yönelik görüşler ile uzaktan eğitim döneminde gerçekleştirilecek denetime ilişkin öneriler yer almaktadır. Belirtilen durumlara ilişkin kod ve kategori bilgileri tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Uzaktan eğitim dönemindeki denetimin öğrenci ve öğretmenler üzerine etkileri ile sürece ilişkin öneriler

Kategori	Kod	Katılımcılar	n
Öğretmenler üzerine etkileri	Eksikliklerin tespiti ve giderilmesine katkı sunabilir	K4, K5, K8, K9, K10, K11	6
	Doğru iletişim ve yaklaşımla olumsuzluğa neden olmaz	K4, K6, K8, K9	4
	Sınıf yönetimi zorluğu sebebiyle gerginlik	K3, K7, K8	3
	Heyecanlanabilir	K3, K8, K12	3
	Endişe verebilir.	K2, K7, K12	3
	Süreci daha ciddiye almasına neden olur	K11	1
	Daha fazla gerginliğe neden olabilir.	K1	1
Öğrenciler üzerine etkileri	Ders devamlılığını artırabilir	K1, K3, K4, K5, K7, K8, K11, K12	8
	Akademik başarıyı artırabilir	K1, K4, K5, K8, K11, K12	6
	Ders motivasyonunu artırabilir	K1, K6	2
	Önem verildiğini hisseder	K11	1
Öneriler	Bütüncül bir sistem	K1, K2, K4, K7, K8	5
	Ölçme değerlendirme getirilmeli sonuçlar değerlendirilmeli	K2, K7	2
	EBA raporlar süreklilik kazanmalı	K1, K6	2
	Çevrimiçi ders gözlem formu oluşturulmalı	K5	1
	Ders denetimi öğretmenle birlikte planlanmalı	K11	1
	Denetim yerine rehberlik öncelenmeli	K9	1

Tablo 7’de uzaktan eğitim dönemindeki denetimin öğrenci ve öğretmenler üzerine etkileri ile bu süreçte yapılacak denetime ilişkin önerilere yer verilmiştir. Kategoriler arasında öğretmenler üzerine etkilerde, eksikliklerin tespiti ve giderilmesine katkı sunabilir (n=6), doğru iletişim ve yaklaşımla olumsuzluğa neden olmaz(n=4), sınıf yönetimi zorluğu sebebiyle gerginlik oluşturabilir (n=3) ve endişe verebilir (n=3); öğrenciler üzerine etkilerinde ders devamlılığını artırabilir (n=8), akademik başarıyı artırabilir (n=6); önerilerde ise derslere ve ölçme- değerlendirmeye ilişkin raporların yer aldığı bütüncül bir sistem oluşturulması (n=5) en çok tekrar eden kodlar durumundadır. Katılımcılara ait örnek görüşler şöyledir:

K4: " Uzaktan eğitim sürecinde denetimin yapılması, aksaklıkların tespit edilip düzeltilmesi, öğrenci katılımının artırılmasını sağlar...denetim hem öğrencinin hem de öğretmenin motivasyonunun artırarak öğrenci başarısına da katkı sunar. EBA raporlara EBA'daki kazanım testlerinin raporları da dahil edilmeli. Ama öncelikle tüm derslerin EBA'dan yapılabileceği bir alt yapı sağlanmalı. "

K5: "Uzaktan derslerin denetimine yönelik uzmanlar tarafından bir form oluşturulabilir. "

K6: " Öğretmenle ikili ilişkiniz iyiye öğretmen olumsuz etkilenmez. Yani pandemiden önceki dönemde etkileriniz, bu dönemde işinizi kolaylaştırabilir de zorlaştırabilir de. "

K7: "EBA raporların yanı sıra ölçme- değerlendirme sonuçlarının da yer aldığı daha kapsamlı bir sistem çok katkı sunabilir. "

K8: "Uzaktan eğitimle ilgili birçok verinin yer aldığı yapay zekâ tabanlı bir sistem oluşturulmalı. Yani EBA Raporların geliştirilerek süreklilik kazandırılmasından bahsediyoruz aslında "

K9: " ...denetleme değil de rehberlik yapılmalı. "

K10: "Denetimi eğitim sürecinin bir parçası olarak görmeli, denetim öğretmenlerle birlikte planlanırsa eğitim- öğretimin iyileşmesine katkı sunabilir. "

K10: “Denetimin yapılması öğrenci ve öğretmenin uzaktan eğitimi daha ciddiye almasına neden olabilir. Öğrencilerde kendilerine değer verildiğini hissederek daha fazla gayret gösterebilir.”

K11: “ Denetim öğretmenin kör alanlarının kapatılması noktasında katkı sunabilir.”

5. Tartışma ve sonuç

Bu araştırmada Covid-19 Salgını nedeniyle eğitim- öğretimin uzaktan, internet tabanlı şekilde gerçekleştirildiği 2019-2020 eğitim öğretim yılının son çeyrek dönemi ile 2020- 2021 eğitim öğretim yılında, okul müdürlerinin denetim görevleri kapsamında gerçekleştirdikleri uygulamalar, süreçte denetim adına karşılaşılan zorluklar ve uzaktan eğitimin denetimine ilişkin okul müdürlerinin önerilerine yer verilmektedir. Bu bölümde araştırma bulguları göz önünde bulundurularak teorik ve uygulamaya dönük çıkarımlara yer verilmiştir.

Araştırmada katılımcı okul müdürlerine uzaktan eğitimi denetlemeye yönelik teknolojik yeterlik algıların yüksek olduğu, yani kendilerini uzaktan eğitimi denetleme konusunda yeterli gördükleri söylenebilir. Salgın öncesi dönemde Birel ve Erçek (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da okul müdürlerinin ders denetim konusunda kendilerini yeterli gördükleri sonucu elde edilmiştir. Buradan yola çıkarak okul müdürlerinin ders denetimi için hem salgın öncesi yüz yüze eğitim döneminde hem de salgın nedeniyle geçilen uzaktan eğitimde yeterli gördükleri anlaşılmaktadır. Bu bağlamda uzaktan eğitime geçilmesinin okul müdürlerinin ders denetim yeterlilik algıları üzerinde bir etkisi olmadığı söylenebilir.

Kendilerini yeterli görmelerine karşı bazı okul müdürlerinin çevrimiçi ders denetimi gerçekleştirmemeyi tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Bunun yanında bazı okul müdürleri ise uzaktan eğitimin daha fazla denetime ihtiyaç duyduğunu düşünerek öncesine nazaran daha sık ders denetimi gerçekleştirmişlerdir. Aydın (2013) sınıf içi etkinliklerin gözlemi konusunda farklı görüşlerin olduğunu belirtmektedir. Konuyu ele alan bazı yazarlar gerekliliğini savunurken (Başaran, 1996; Sarpkaya, 2012; Ağaoğlu, 2014) bazı yazarlar da sınıf içi etkinliklerin dışarıdan biri tarafından gözlemlenmesinin öğretilerde güvensizlik hissi (Arslantaş vd. 2020), heyecan (Altunay, 2020), kaygı (Koşar ve Buran, 2019) gibi çeşitli olumsuzluklara neden olacağına dikkat çekmektedir. Bu duruma benzer olarak birçok okul müdürünün de öğretmenlerle aralarında yanlış anlaşılmalara önlemek için ders denetimi konusunda çekimser kaldıkları sonucunu belirten araştırmada bulunmaktadır (Ağaoğlu ve Selim, 2020). Aslanargun ve Göksoy (2013) ise öğretmenlerin okul müdürleri tarafından denetlenmelerine soğuk bakmadıkları ve buna açık oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Gözlemin zorunlu olduğunu ifade eden yazarlar da denetleyen- öğretmen arasındaki ilişkinin, gözlemin olumsuz yanlarını giderebileceğini belirtmektedirler. Alan yazında karşılaşılan farklı görüşlerin uygulamaya da yansıdığı görülmektedir. Nitekim kimi okul müdürleri çevrim içi ders denetimi yapmanın öğretmenlerin motivasyonunu düşürebileceğini belirtirken, bu durumun sebepleri arasında çevrim içi ders yönetiminin normal dönemdeki sınıf yönetiminden daha zor olduğu ve olası aksaklıkların öğretmeni tedirgin edeceğini ifade etmektedir. Buradan yola çıkılarak uzaktan eğitim döneminde bazı okul müdürlerinin ders denetimi gerçekleştirmeye karşı normal döneme nazaran daha hassas bir şekilde yaklaştıkları, ders denetimi gerçekleştirmenin olası olumsuz etkilerinden kaçındıkları söylenebilir.

5.1. Çevrim içi ders denetiminin amaçları ve denetim sürecinde gerçekleştirilen faaliyetler:

Okul müdürlerinden üçte ikilik bir çoğunluğunun ise çevrimiçi ders denetimi gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu okul müdürlerinin çevrimiçi ders denetimi gerçekleştirme nedenlerine bakıldığında katılımcıların büyük çoğunluğunun, öğrencilerin derslere devamının kontrol edilerek artırılmasını amaçladığı görülmektedir. Bunun yanında uzaktan eğitim sürecinde yaşanan aksaklıkların belirlenerek, giderilmesi ve öğretmenlerin ders performansının değerlendirilmesi denetimin temel amaçları arasında ifade edilmektedir. Bu durum Aydın (2013)'in ders denetiminin amacını öğrenme ve öğretmeyi etkileyen etkinlerin daha etkili bir hale getirilmesi için uygun koşulların hazırlanması amacıyla benzerlik göstermektedir. Bunu yanında araştırma sonuçları Altunay (2020)'in okul yöneticilerinin denetim uygulamalarında öğrenci davranışlarını gözlemlenme, ders içeriğini gözlemlenme ve öğretmen-öğrenci ilişkilerini gözlemlenme” amaçları güttüklerini belirten araştırmasını da desteklemektedir. Çevrimiçi ders denetimi gerçekleştiren okul müdürleri öğretmenleriyle aralarındaki sağlıklı ilişkinin öğretmenin rahat davranabilmesine olanak vererek çevrim içi ders denetiminde herhangi bir olumsuzluğa neden olmayacağını belirtmektedir. Buradan, okul müdürlerinin çevrimiçi ders denetimi yapıp yapmama kararlarında kendi okullarındaki durumsallığı göz önünde bulundurdıkları yorumunda bulunulabilir. Öğretmenleri ile daha sıcak ilişkilerinin olduğunu ve öğretmenlerin denetimden olumsuz bir şekilde etkilenmeyeceğini düşünen okul müdürleri çevrimiçi ders denetimi gerçekleştirirken, bazı okul müdürleri ise sürecin olağan dışılığı ve yıpratıcılığına vurgu yaparak çevrimiçi ders denetiminin olası olumsuzluklarında sakınmışlardır. Bu anlamda okul müdürlerinin kendi okullarının

kültürü, uzaktan eğitimin gerçekleşmesine yönelik fiziksel ve alt yapı imkanları, öğretmenlerin psikolojik ve duygusal durumları ile salgın sürecini göz önünde bulundurarak öğretmenler, imkanlar ve süreç açısından en doğru zamanda, eğitim denetiminin destekleyici ve rehberlik edici esaslarına uygun bir yaklaşımla çevrimiçi denetim gerçekleştirmelerinin isabetli olacağı söylenebilir.

Çevrimiçi ders denetiminin yapılma usulüne ilişkin bulgular incelendiğinde; okul müdürlerin yarıya yakınının dersten hemen önce, ders denetiminin gerçekleştirileceğine yönelik öğretmene bilgi verdiği görülmektedir. Bunun yanında bazı okul müdürleri öğretmenlere daha önce yapılan toplantılarda bilgi verildiğini, ders denetiminde hemen önce ayrıca bir bilgilendirmenin yapılmadığını ifade etmektedir. Normal dönemde gerçekleştirilen araştırmalarda ise okul müdürlerinin çoğunun gerçekleştirilecek denetimi, öncesinde haber vermektedir (Yeşil ve Kış, 2015). Koşar ve Buran (2019)'ın araştırmalarında ise okul müdürlerinin öğretmenlere ders denetiminin gün ve saatini bir hafta on gün önceden haber verdikleri bunun yanında denetim kriterlerini de öğretmenlere tebliğ ettikleri görülmektedir. Buradan yola çıkarak ders denetiminin öğretmene önceden haber verilmesi konusunda, uzaktan eğitim döneminde daha esnek davranıldığı ve ders denetiminden ya hemen önce bilgilendirme yapıldığı ya da önceki dönemlerde yapılan toplantılarda belirsiz bir zamanda yapılacağı ifade edilmesine istinaden ders denetimi gerçekleştirildiği görülmektedir. Araştırmada elde edilen ders denetim zamanı konusunda öğretmene makul bir süre önceden haber verilememesinin nedeni salgın döneminin çokça belirsizlik ve değişkenlik barındıran bir dönem olmasından kaynaklanabilir. Salgın döneminin genelde tüm insanların özelde ise öğretmen ve öğrencilerin psikolojisine etkileri düşünüldüğünde çevrimiçi ders denetiminde ders öncesi öğretmene makul bir zaman önce bilgi verilmesinin, öğretmenlerde meydana gelebilecek endişe, gerginlik ve denetlenmenin getirebileceği olumsuz duyguların önlenmesi adına daha isabetli bir yöntem olduğu söylenebilir.

Araştırma sonucunda çevrimiçi ders denetimi gerçekleştiren okul müdürlerinin ders denetimi sırasında izleyici rolünde buldukları görülmüştür. Bu sonuç Yeşil ve Kış (2015) ile Koşar ve Buran (2019)'un araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Yine katılımcı müdürlerin yarıya yakını çevrimiçi ders denetimi esnasında normal dönem için teftiş kurulu başkanlığınca hazırlanan öğretmen ders denetim formunu kullandıklarını belirtmektedir. Bazı müdürler, öğretmen ders denetim formunun yanında uzaktan eğitim için önemli gördükleri durumlara ilişkin notlar aldıklarını da belirtmektedirler. Okul müdürlerinin, formda yer alan maddelerin yanı sıra öğrencinin çevrimiçi derste aktif edilmesi, öğretmenin çevrimiçi derse yönelik dijital araçlar ve materyal (slayt gösterisi, resim, animasyon vb.) kullanma durumları ile öğretmenin dersteki motivasyonu gibi değişkenleri göz önünde bulundurduğu görülmektedir. Okul müdürlerinin normal dönemde gerçekleştirdikleri ders denetimlerinde de öğrencilerin derse katılımı, sınıf yönetimi, dersin gerçekleştirildiği ortamının durumu, dersin sunumu ve öğretmenin tutumu (Yeşil ve Kış, 2015), sınıf içi iletişim, sınıf yönetimi, öğretim yöntem ve tekniklerini kullanımı ve teknoloji hakimiyeti (Koşar ve Buran, 2019) gibi unsurlara dikkat ettikleri görülmektedir.

Bu dönemde okul müdürlerinin derse ilişkin gözlem, izlenim ve notlarını daha çok sohbet esnasında öğretmenlerle paylaştığı, az sayıda okul müdürünün ise bu durumu değerlendirmek için öğretmenlerle toplantı planladığı belirtilmektedir. Buna karşın normal dönemde ders denetimine ilişkin izlenimlerin daha çok öğretmenler kurulu toplantısında gündeme alındığı görülmektedir (Koşar ve Buran, 2019). Okul müdürü tarafından çevrimiçi ders denetimi sırasında ve sonrasında gerçekleştirilen uygulamalar ile derste dikkat edilen unsurların, normal dönemde yüz yüze eğitimde gerçekleştirilen ders denetimi ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Nitekim birçok okul müdürünün ders denetim formu kullanarak, dersi daha verimli hale getirecek araç ve etkinliklerin varlığı, öğretmenin hakimiyeti ve öğrencilerin katılımı gibi unsurları dikkate aldığı, ders sonrasında da öğretmenlere dönüt verdiği görülmektedir. Uzaktan eğitim sürecinin denetiminde normal döneme göre farklılaşan durumun eğitimin gerçekleştirdiği dijital ortam ve bu ortamdaki araçların kullanımına yönelik olduğu ifade edilebilir.

5.2. Çevrimiçi ders dışındaki eğitim öğretim faaliyetlerinin denetimi:

Salgın döneminde uzaktan eğitimin denetimine yönelik çevrimiçi ders denetimi dışında da faaliyetlerin gerçekleştirildiği görülmektedir. Uzaktan eğitime geçilmesiyle birlikte MEB, eğitimin EBA platformu üzerinden oluşturulan "canlı ders" sistemi aracılığıyla gerçekleştirileceğini açıklamıştır. Bu dönemde ders programları okul yöneticileri tarafından planlanarak sisteme işlenmiş, öğretmen ve öğrenciler planlanan gün ve saatte ders linkine bağlanarak dersleri gerçekleştirmişlerdir. Ayrıca bakanlık bu dönemde, EBA platformunda gerçekleşen derslere ilişkin; derslerin gerçekleşme durumları, ders süreleri, her öğrenci için ders devam oranları, öğretmenlerin derslerine devam oranları gibi birçok ayrıntılı bilginin okul yöneticilerince izlenebildiği "EBA Raporlar" isimli bir modülü hayata geçirmiştir. Bu modül katılımcılar tarafından okul yöneticilerine ölçülebilir sayısal veri sunarak, değerlendirme yapmada kolaylık sağlaması açısından faydalı görülmektedir. Ancak ilerleyen dönemlerde "EBA

Canlı Ders” modülü yetersiz kalmış ve çevrimiçi dersler ZOOM vb. diğer internet tabanlı platformlarda gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu durum sonucunda “EBA raporlar” modülünde sadece EBA platformu üzerinden gerçekleştirilen derslere ve sadece bazı okul kademelerine ilişkin, bilgiler yer almıştır. EBA raporların kullanılmasında okul müdürlerince olumsuz karşılanmakta, bu durumun kendileri için uzaktan eğitimin izlenmesini zorlaştırdığı ifade edilmektedir. Eğitim öğretimin tamamen dijital ortamda gerçekleştirildiği uzaktan eğitimin okul müdürü ve daha üst eğitim yöneticilerince denetimine yönelik dijital araçların kullanılmasının isabetli olacağı söylenebilir. Bu bağlamda “EBA Raporlar” modülünün sadece dersin gerçekleşme ve muhatapların katılım durumlarına ilişkin veri sunması bakımından asgari düzeyde de olsa denetim ihtiyacının karşılanmasına cevap verdiği ifade edilebilir. “EBA Raporlar” modülünde eksik olan tarafın sürecin etkililiğinin ve verimliliğinin denetimine ilişkin bütüncül bilgi sunmaması olduğu ifade edilebilir. Kaldı ki uzaktan eğitim sürecinin ilerleyen döneminde belirtilen modülün kaldırılmasının, sürecin denetimini çok daha olumsuz bir hale büründürdüğü söylenebilir.

Uzaktan eğitim döneminde öğrenciler için ders devam zorunluluğu olmamasına rağmen, okul müdürlerinin yarısının yoklama defteri ya da ders raporu vasıtasıyla öğrenci devamlılığını izlediği anlaşılmaktadır. Yıllık plana uygunluk ve kazanımların elde edilme durumları ise daha çok öğretmenlerin okula geldikleri günlerde gerçekleştirilen görüşmelerde ele alınmaktadır. Az sayıda okul müdürü ise bu görüşmeleri belirli periyotlarda plan dahilinde gerçekleştirmişlerdir. Bunun yanında kazanım değerlendirme ve deneme sınav sonuçlarının takibi, ders defterlerinin kontrolü en çok kullanılan yöntemler arasındadır. Bir okul müdürü ise belirli aralıklarla veli ve öğretmenlere yönelik memnuniyet ve izlenim anketi gerçekleştirerek çoklu değerlendirme yapmaya çalıştıklarını belirtmiştir. Bu süreçte yapılan memnuniyet ve izlenim anketleri uzaktan eğitim sürecinde gerçekleştirilen denetim faaliyetine ilişkin daha fazla veri elde edilmesine katkı sunabilir.

Ders dışı sosyal, kültürel etkinlikler, rehberlik faaliyetleri ve kurul komisyonların işleyişlerine yönelik denetim faaliyetlerinde ise en yaygın uygulamanın ŞÖK, zümre, kurul ve veli toplantı tutanaklarının istenerek, evrak üzerinden denetiminin olduğu görülmektedir. Bunun yanında okul müdürlerinin 3’te 1’inin online toplantılara bizzat katıldığı, bazılarının ise toplantıya ait resim, ekran görüntüsü istediği sonucuna ulaşılmıştır. Uçar (2012)’in araştırmasında da öğretmen denetiminde plan, evrak ve dosya gibi konuların ağırlıkta olduğu bir denetim faaliyetine vurgu yapılmaktadır. Tüm bu verilerden yola çıkılarak okul müdürlerinin uzaktan eğitimin denetimi için hem evrak kontrolü gibi normal dönemi çağrıştıran daha klasik yöntemleri hem de online toplantı ve dijital kayıtlar gibi teknoloji tabanlı yöntemleri kullandıkları görülmektedir. Uzaktan eğitimin doğası itibarıyla teknolojik ortamda gerçekleşmesi nedeniyle, sürecin denetiminde evrak kontrolü gibi denetim faaliyetleri yerine teknolojik unsurların kullanıldığı denetim faaliyetleri bu süreçteki denetimin amaçları açısından daha anlamlı ve faydalı olabilir.

5.3. Uzaktan eğitimin denetiminde yaşanan zorluklar ve bazı okul müdürlerinin çevrimiçi ders denetimi gerçekleştirmeme nedenleri:

Yukarıda ifade edilen denetim faaliyetlerinin yanı sıra katılımcı okul müdürlerinin üçte birinin, denetimin çeşitli olumsuzluklara neden olabileceği düşüncesiyle, çevrimiçi ders denetimi gerçekleştirmedikleri görülmektedir. Çevrimiçi ders denetimi gerçekleştirmeyen okul müdürlerinin tamamı ders denetiminin öğretmenin motivasyonunu düşüreceğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitimde yaşanan araç gereç eksikliği, pandemi sürecinin insan psikolojisi üzerindeki genel olumsuzlukları ve uzaktan eğitime adaptasyonda yaşanan sorunların üzerine bir de denetim baskısının eğitim öğretime faydadan çok zarar getirebileceği vurgulanmıştır. Bunun yanında ders veriminin düşeceği ve bu süreçte ders denetimi yapmanın üstler tarafından talep edilmediği gibi nedenler de belirtilmektedir. Ayrıca uzaktan eğitim döneminde derslere devamın zorunlu tutulmaması, sınavların isteğe bağlı olması ve ani karar değişiklikleri nedeniyle eğitim öğretim sürecinin planlı bir şekilde ilerlemesinin bozulmasının çevrimiçi ders denetimine yönelik motivasyonu düşüren bir durum olduğu ifade edilmektedir.

5.4. Uzaktan eğitim sürecinin denetiminin öğretmen ve öğrenciler üzerindeki etkileri ile katılımcıların sürece ilişkin önerileri:

Araştırmaya katılan okul müdürleri, uzaktan eğitim döneminde gerçekleştirilen denetim faaliyetlerinin öğretmenler ve öğrenciler üzerinde çeşitli etkileri olduğunu belirtmektedir. Okul müdürlerinin yarısı denetimin, eksikliklerin tespit edilip giderilmesine katkı sunacağını belirtmektedir. Üçte biri ise denetim sürecindeki doğru iletişim ve yaklaşımın öğretmenler üzerinde olumsuzlukların meydana gelmesinin önüne geçeceğini ifade etmektedir. Yine denetimin sürecin öğretmenler tarafında ciddiye alınmasına neden olacağı beklentisi dikkate değer sonuçlar arasında yer almaktadır. Uzaktan eğitim döneminde gerçekleştirilen denetimin öğretmenler üzerindeki olumsuz etkileri arasında, okul müdürlerinin büyük çoğunluğu, öğretilerde endişe, gerginlik ve heyecan durumlarına neden

olacağını düşünmektedir. Ancak bunun, ifade edilen durumların ötesinde olumsuzluklara neden olmayacağı da çoğunlukça vurgulanmaktadır.

Bu dönemde gerçekleştirilecek denetimin öğrenciler üzerindeki etkisine yönelik, okul müdürlerinin izlenimleri arasında üçte ikilik bir oranla ders devamlılığının artması ilk sırada ifade edilmektedir. Ayrıca okul müdürlerinin yarısı denetimin akademik başarıya da dolaylı bir şekilde katkı sağlayacağını düşünmektedir. Bu durum Koşar ve Buran (2019)'ın ders denetimi yapmalarının öğrencilerin akademik başarılarına, derse karşı motivasyonlarına ve derse katılımlarına olumlu etkilerinin olduğuna ilişkin araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Okul müdürlerinin uzaktan eğitimin denetimine ilişkin beklenti ve önerileri arasında bazıları dikkat çekicidir. Bu beklenti ve öneriler arasında ilk sırada "EBA Raporlar" modülünün geliştirilip daha kapsamlı bilgiler içerecek bir yapıda kullanıma sunulması yer almaktadır. Bir başka dikkat çekici öneri ise çevrimiçi derslere yönelik öğretmen ders denetim formunun hazırlanmasıdır.

Uzaktan eğitimin, olağanüstü bir süreç olan salgın nedeniyle uygulanan alternatif bir yöntem olduğu açıktır. Ancak eğitimin her şart ve koşulda mümkün olan en doğru şekilde devam etmesi gerekmektedir. Bu dönemde uzaktan eğitimin, tüm öğrencileri kapsayıcı ve eğitimin tüm işlevlerini yerine getirecek şekilde gerçekleşmesinin önünde bazı zorluklar bulunmaktadır. Bu zorluklar arasında ilk sırada uzaktan eğitim için gerekli bilgisayar, tablet ve internet gibi araç-gereç ve altyapı eksiklikleri yer almaktadır. Bu eksiklikler nedeniyle normal dönemde olmazsa olmaz görülen bazı eğitimsel durumların bu süreçte ertelendiği veya askıya alındığı görülmektedir. Ertelelenen veya askıya alınan bu durumlar arasında ders devamının zorunlu tutulmaması ve sınavların isteğe bağlı gerçekleştirilmesi yer almaktadır. Devam zorunluluğunun olmadığı ve ölçme değerlendirilmenin yapılmadığı eğitim öğretimin istendik bir durum olmadığı aşikardır. Bu istenmedik durumun bütüncül bir sistem olan eğitimin birçok başka noktasında da sorunlara neden olacağı söylenebilir.

5.5. Öneriler

1. Uzaktan eğitim döneminde eğitim öğretim sürecinin bütüncül bir şekilde gerçekleşmesi için öncelikle yapılması gereken araç-gereç ve altyapı eksikliklerinin giderilmesidir. Ardından öğrenci devamlılığının sağlandığı, ölçme-değerlendirme faaliyetlerinin yer aldığı, planlanabilen bir uzaktan eğitimin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Ancak böyle bir uzaktan eğitimde denetim faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi beklenebilir.

2. Okul müdürlerinin dijital süreçlere ilişkin yetkinlikleri ile, çevrimiçi ders öncesi, sırası ve sonrası ile ders dışı süreçlerin denetimine yönelik yeterliliklerinin geliştirilmesi amacıyla hizmet içi eğitim almaları süreçte fayda sağlayabilir.

3. Uzaktan eğitime özgü öğretmen çevrimiçi ders denetim formu geliştirilebilir.

4. EBA Raporlar modülü, EBA Platformunda yer alan konu anlatımları ve kazanım değerlendirme sınavları gibi diğer eğitim içeriklerinin de raporlanmasını kapsayacak şekilde bütüncül bir anlayışla geliştirilip okul idarecilerinin kullanımına sunulabilir.

5. Uzaktan eğitim döneminin kendisine özgü durumlarına uygun bir denetim süreci standartlaştırılarak okullar arası keskin uygulama farklılıkları ortadan kaldırılmalıdır. Uzaktan eğitimin denetlenmesinin gerekliliği ve yöntemleri okul müdürleri ve öğretmenlere kazandırılmalıdır.

Kaynakça:

- Ağaoğlu, E. (2014). Okul yöneticilerinin denetim ve değerlendirme rolü. *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi içinde*, 183-196.
- Ağaoğlu, S., ve Selim, Y. (2020). Okul Müdürlerinin Okul Denetim Sorumlulukları. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 219-226.
- Altunay, E. (2020). Okul Yöneticilerinin Ders Denetimlerine İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (55), 95-127.
- Arsılantaş, H. İ., Tösten, R., ve Avcı, Y. E. (2020). Liselerde Ders Denetimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 417-431.
- Aslan, G. (2013). *Türk eğitim sisteminin genel yapısı*. A. Çiçek-Sağlam (Ed.), Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi içinde (s. 1-34). Ankara: Maya Akademi.
- Aslanargun, E., ve Göksoy, S. (2013). Öğretmen Denetimini Kim Yapmalıdır? *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(ÖYGE Özel Sayısı), 98-121.
- Aydın, M. (2013). *Çağdaş eğitim denetimi* (7. Baskı). Ankara: Hatiboğlu Yayınevi

- Balcı, A. (2002). *Etkili Okul*. Ankara: Pegem A.
- Balkar, B., ve Şahin, S. (2011). Okul müdürlerinin denetici olarak yetiştirilmesine ilişkin yeni bir yaklaşım: öğrenme için denetim uygulanması. *III. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetim Kongresi Kongre Kitabı*, 263-287.
- Başaran, İ. E. (1996). *Eğitim yönetimi*. Başaran Yayın.
- Birel, F. K., ve Erçek, M. K. (2019). Okul müdürlerinin ders denetimine ilişkin görüşleri. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 2(3), 169-177.
- Bursalıoğlu, Z. (2019). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış* (20. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Dönmez, B. (2002), Müfettiş, Okul Müdürü ve Öğretmen Algılarına Göre Anaokulu Müdürlerinin Yeterlikleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 8 (29),27-45
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş: Nitel, Nicel ve Eleştirel Kuram Metodolojileri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ersoy, A. F., ve Saban, A. (2016). *Eğitimde nitel araştırma desenleri. Fenomenoloji*, 51-105.
- Ergüney, M. (2015). Uzaktan eğitimin geleceği: MOOC (massive open online course). *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 15-22.
- Karasar, N. (1995). *Araştırmalarda rapor hazırlama* (8. Basım). Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık.
- Koşar, S. ve Buran, K. (2019). Okul müdürlerinin ders denetim faaliyetlerinin öğretimsel liderlik bağlamında incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - Journal of Qualitative Research in Education*, 7(3), 1232-1265. doi: 10.14689/issn.2148-2624.1.7c.3s.14.m
- Kurt, S. (2009) *İlköğretim kurumlarındaki yöneticilerin denetleme faaliyetlerine ilişkin yönetici görüşlerinin değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Projesi] Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Edirne.
- MEB. (2000). Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Okulları Müdürlüğü Görev Tanımı. *Tebliğler Dergisi*. Sayı: 2508, Tarih: Ocak 2000
- MEB. (2014). Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığı ile Maarif Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği, *Resmî Gazete*, Sayı: 29009. [Online]: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/05/20140524-18.htm>
- MEB. (2022). 1 Mart 2022 Tarihli Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Müfettişleri Yönetmeliği *Resmî Gazete*, Sayı: 31765. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/03/20220301-9.htm>
- Uçar, R. (2012). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sınıflarındaki denetim uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 82-96.
- Sabancı, A., ve Akcan, N. (2019). Okul müdürlerinin ders denetimi görevlerinin rehberlik etkililiği açısından değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(5), 1893-1910.
- Sarpkaya, P. Y. (2012). Okul Disiplini ve Bileşenleri. *Eğitim Gelişim ve Değişim 1*, 141.
- SETAV. (2020). *Yüzyüze Eğitim Nasıl ve Ne zaman?* Erişim Adresi: <https://www.setav.org/yuz-yuze-egitim-nasil-ve-ne-zaman/>
- Sergiovanni, T. J. ve Starratt, R. J. (1993). *Supervision: a redefinition*. USA: McGrawHill, Inc.
- Taymaz, H. (2015). *Eğitim siteminde teftiş* (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K. (2009). Okul Müdürlerinin Denetim Görevi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 19-35. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/inuefd/issue/8706/108701>
- Wiles, K. (1967). *Supervision for better schools*. Prentice-Hall.
- Yeşil, D. ve Kış, A. (2015). Okul müdürlerinin ders denetimi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2 (3). Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/inujgse/issue/8719/108875>

Extended abstract**Introduction**

The New Coronavirus Disease (Covid-19), which emerged in December 2019 in the Wuhan Province of China, quickly became a global issue. In Turkey, it was announced on March 23 that education and teaching activities would continue remotely through distance learning (SETAV, 2020). Remote education has been implemented through the Education Information Network (EBA) system, as well as television channels and other online tools. The transfer of the education-teaching process to digital environments through the internet and computers has not eliminated the need for managing the process, but rather transformed it into an education management process that utilizes new skills and methods. In order to achieve desired outcomes at both societal and individual levels, schools need to be managed in accordance with their goals under all circumstances. To achieve this, the current situation and resources must be considered, and the available material and human resources should be utilized in the most effective and efficient way possible (Balcı, 2002; Bursalıoğlu, 2019). In addition, increasing effectiveness and efficiency and ensuring the organization's future depends on monitoring organizational processes.

Methodology

In this study, a qualitative research technique was used to reveal various situations related to the application and inspection process carried out by school principals during the period of distance education. The research was designed according to the phenomenology design of case study. The study group consisted of 12 school principals who worked in Yeniçağa and Dörtdivan districts of Bolu province in the 2020-2021 academic year. The study group was formed according to the purposive sampling method. In this research, the semi-structured interview technique was used as the data collection method. The data was collected through face-to-face interviews, taking maximum care of the pandemic conditions. The interviews were recorded with a digital voice recorder. The data obtained from the interview notes and the transcription of the recorded interviews were analyzed through descriptive and content analysis methods.

Findings

According to the results of a study, the monitoring activities carried out by school principals during the distance learning process were examined. These inspections were divided into four themes: online class inspections, inspections of education activities outside online classes, challenges faced in monitoring distance learning, reasons why online classes were not monitored, and the effects of postponing the monitoring of distance learning, along with suggestions for the process.

The study found that some school principals preferred not to carry out online class inspections, while others conducted inspections more frequently than before. Online class inspections were generally conducted to monitor student attendance, evaluate teacher performance, and identify problems. School principals typically provide teachers with information before the class and act as observers, using a teacher class inspection form. School principals also take into account factors such as students' active participation, the teacher's use of digital tools, and motivation.

The inspection of non-class activities through documents is widespread, and school principals believe that inspections will contribute to addressing deficiencies. It was noted that class inspections during distance learning may cause concerns and anxiety for teachers, but this can be prevented with the correct communication and approach. School principals' expectations and suggestions regarding the monitoring of distance learning include the development of the "EBA Reports" system and the presentation of a more comprehensive structure that contains more information, as well as the preparation of a teacher class inspection form specific to online classes.

Conclusion and recommendations

In remote education, many difficulties are encountered in achieving inclusivity for all students and fulfilling all functions of education. The foremost challenge is the lack of necessary tools and infrastructure such as computers, tablets, and internet access for remote learning. As a result of these deficiencies, some essential educational processes that would normally be carried out are postponed or suspended. Factors such as the lack of compulsory attendance and the optional nature of exams also cause problems in carrying out the education process holistically.

To address these problems, suggestions can be made. Firstly, it is essential to address the deficiencies in tools and infrastructure to ensure student continuity and enable the planning of assessment activities. It may also be

helpful to improve the digital competence of school principals regarding digital processes. In addition, new tools specific to remote learning, such as online teacher supervision forms, can be developed. The EBA Reports system can also be developed comprehensively to include reporting of other educational content, such as instructional videos and competency assessment exams available on the EBA Platform and made available for use by school administrators. A standardized monitoring process tailored to the unique circumstances of remote learning periods should be established to eliminate sharp differences in implementation between schools.

Yazarların katkı oranı beyanı

Bu makale ilk yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Çıkar çatışması

Bu çalışmada yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması belirtilmemiştir.

Etik kurul onayı

Bu çalışmanın Etik Kurul Onayı, 29.04.2021 tarih ve 2021/04 toplantısında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan alınmıştır. Tüm sorumluluk yazarlara aittir.